

И. ГАВРИЛЬЕВ.

Үөрээччилэргэ аналлаах таһаары

БАСТАКЫ ҮРДЭЛ

ДОЗОР

Айааллаах Ньургун ыалыны олооролор, иккин уон састаахтар уонна иккин табаарыстыылар. Биирдэ ардахтаах күн суолтан юм-кыраахыт ыт оёотун булан ылыыттар. Иккү ыты ыларын быһаар-сыы буолбут. Ньургун: «Мин дьонум ыты сөбүлүүд-лөр, мин ыты ыларын утарыахтар сүөбэ», — диир. Айаал утарыар: «Мин ыты иһаа сөбүлээтэм, мин ытыам». Ити курдук мөккүрдөрө балайда өр буол-ла. Кэтин тийһэр Айаал: «Кыра ыты иккин ит-тиэххэ, иккин аһаахха, иккин уйата тутан биэ-риэххэ, ыт иккүмүт тигэ буоллун», — диир боп-сурубуу быһаарда.

Аны ыттарын оёотун юм диир ааткыр мучумаа-ныгар түстүлөр.

— Шарик дииһит дуо? Көр аэ, бэйэтэ да мээчик курдук дии, — диир Ньургун.

— Ээ, суох, кыра эрэ сымлаан иэччү курдук буоллаа дии, улааттыына, уларыына. Ол оннугар Дозор диир ааттыахха, иккүмүт дозор буолуо дии, — диир Айаал эмиэ табаарынын санаатын таба-атар. Оттон кыра ыт төгүрүк харахтарынан чобулчу-чу көрө-көрө, кутлаахтарын чөрөтөн баран атаада маһыан хачман бийтөһүлөр.

Ити курдук ыттары уопсай ыт буола сырытта. Ик-ки хайааһыны иккүмүтүн кытта ооньуур. Ол эрэри сордоор ыт Айаалы ордорор курдук: юмни иһэрин ыраахтан билэр.

Айаал барыта бу күн эра быһаарылдыа диебэтэ. Кинилэр кутуларынан бииргэ ооньуу сымдыбыт-тара. Ол сымдыан Ньургун эттэ:

— Айаал, бу ыт мэдэи бийиги уопсай ыныт буо-луо суохтаах. Хайаан да юмниэмүттэн биирдэс-тэрин тигэ буолуохтаах.

— Оттон... Оттон ыт иккүмүт тигэ буоллун ээ. Оннук үчүгэй дии, — диир Айаал мух-мах бари-бара.

— Суох оннук буолбатах. Мин быһаарыны манник ылыытын илдьэ мин адам өтөвүн тыатыгар барыбыт. Ылыытынан баран иһэн ыан ыгы арихабыт. Дозор юмниин барар да, ыт иһинээ буолуо. Сөлсөһ-бүн дуо? — Ньургун өрүкүмэй.

Күүтүүдөөх сарсыгы дэ үүнэ. Табаарыстыы-лар ыттарын илдьэ тыларыгар тийдилэр. Ыллы-гынан бардылар уонна Дозордору ытыра-ытыра иккү аны арааһыттар. Дозордору хайдах да буо-луон билбэт, өт-иас быһыынан кутуруга эрэ хылбаа-ныыр. Айаал ытыра сатыыр да ыт кэлбэт. Ньургун эрдэттэн сирингэр уктан кэлбэт саахарынан иочук-тээн ыты илдьэ бара турда. Айаал:

— Барыта бүтэ. Аны Дозор мин ытык буолбат, — диир хомойон сүрүө нүөлүдэ, кини харахтары уунан бычалыйдылар. Ньургун астына-астына баран истэтинэ, саахара бүтөн хаалла. «Чэ, Дозор аны мизэ буолла», — диир ытын тутары гыммыта ыта куттан хаалла. Экирэтөн тийбиктэ Дозор Айаалга, иккүмүт-эккүмүт сирейи салып сатын сымдыар. Айаал ууламын харахтары уорон мичилибиттэр.

Ньургун табаарынын албыннаах буолбута табыл-дыбакка, ытыттан матап көрө-куру буолан тоёотун толкоччу тутан дьэтиэ диики сукуһуу турда, өт-тон Айаал ытынан уорө-көтө сүүрө-сүлэи айы-ным турдулар. Ити курдук Дозор дозорун бэйэтэ булла.

Сардаана ПОПОВА.

гимназия X гуманитарнай кылааһын үөрэнээччигэ.

ӨРҮҮ ӨГӨЙӨН ОЛОРОН

(Дьүһүүү)

Амма... Кыыс Амма туһунан төһөлөөх элбэх ырыа хойоон айыллыбата буолуой?

Үрдүк мэээ халлаагы аламай күмүт көмүс утахтарынан сандара ооньуур, туус манан быһыт-тар кубу нүөлөххэ түүтүгү догдулдуу усталлар. Дачыгыраа таастаах, кырылаа кумахтаах кытыл-лаах, ыраахха диири эрийэ-бурыйа устар Амма өрүс түгэс дьэрэлийиэ иэстө сытар ытыраас дьэтир уутун нүүрү күнүгэ күдүмүүр. Хараһа, тинт мас-тар таастаан үүмүүт, хара тыа хайааһынын хөрдөнүт буор хайалаада көрө-мааны өрүбү батыа субуллар абит.

Наташа ПЕТРОВА.

Амма орто оскуолатын X кылааһын үөрэнээччигэ.

ТУРААХ ТОҒО УИАЛАММЫТАЙ

Былыр-былыр тураах сиргэ сыммыттыыр абит. Уйатын хойуу оттоох сир-гэ олоһторо. Олоһторо биир сиргэ олоһонко уйаларын тула мөһүтүннэлэр.

Тураах сиргэ сыммыт-тырын, олоһторо ол тула сүүрөкэллээхтэрин саһыл билэн, кинилэри бултаһар. уйаттан сыммыты уоран сир-буолбут. Тураах мун-наах хайдах да ылайан кө-мүснэмт, сыл ахсын өс-сө амтаһыан саба түһэр.

Биир сэл тураах сыммыттыан иһинэ кыыл-лар тойонноруттан — эһэт-тэн сүбэ-иэс көрдөһө бар-быт: «Тойон эһэ! Хайдах-туох буолабын, сыл ахсын уйаар саһыл саба түһөн олоһорбун, сыммыттарбын снэтиһир, тураах аймах эһэр буолубут. Эһэ кыр-дыаа, өйдө тобулан ку-лу!»

Эһэ чоһумча толкуйдаан баран манник элпит. «Тураах, уйатын тинкэ тутун. Оччоҕо албын са-һыл, бабар, тыстыа су-ба.»

— Баһылаба, тойон эһэ, сүбөг иһин, — диир баран тураах көтөн тайаара тур-бут. Тинкэ бөртөөхэй уйа туттар, сыммыттыыр Ол олоһон көрдөһүө урут уйаланар сиргэр саһыл кэлэп тигсирий сымдыар, кини уйатын көрдүүр. Са-һыл төһө да салбанныр тинкэ ыттар кыага суох буолан, дэ тураах холку-тун тыһымт. Ол кэмтэн ыла тураах маска уйала-нар буолбут.

Сергей ЯКОВЛЕВ.

Чурапчы орто оскуо-латын VIII «а» кылааһын үөрэнээччигэ.

КЫЛЫН

Тыһыны ыһыт ооньор Илдьэ кэлэ кыһын. Хаар манан бытыгын Илдьэн кэбистэ. Сага дьылбыт үүнүө, Оччоох уопут элбээ, Оё-уруу мустуога, Көрү-ири тардыа, Ургас суус илдьиттэн. Тыһыны кыһын адаарыда, Бүтэй тумак түһө Сир-дойдуу бурыйа, Манан куруһуба дьэрэниэн Ойуур гыбыт сабылына. Илдьэ сонноох кыбаах. Ыраас хаарга сонноото, Ачыктаабыт, толмут Кыраһый барабыайдар Бурдук тоёотун буланнар Чулуугураа айманылар.

НИЗЭВЭР

Күндүттэн күндүбүт Ийбэт барахсан, Күн-күбөй кыһыт Мичилий биһиэхэ. Күнтэн, сиртан ордук Туох да суох биһиэхэ, Оёоҕо мэдэитин ийэтэ Аан дойду барытын курдук Сир-дойду улаһар дэ хантан Ийэттэн ордуу булуосуй, Ийэттэн айаас сүрэхтээх Бу сиргэ, дөһөткөр, туох баарый?

Жанна ВУРНАШЕВА.

Мэдьэхен оскуолатын IX кылааһын үөрэнээччигэ.

АХТЫЛБАН

Александра НИКОЛАЕВА.

гимназия XI кылааһын үөрэнээччигэ

Мин дууһам, мин ырам Мэлдьи күүтэр эйиги, Кутуллар сырдык ыраас Көһүтөр көрсүөхтээх кэмнэтин. Ахтыбын, суохтуубун олуһун, Арылхай мичээрдээх хараххын, Оттобун күнүгэ кулуһун. Үүрөһүн хара түүн барыарын. Сурунуу аабаһын Дөлүһа, аймана. Күүтэбин күн бүтэр уһугун Уһун суол шэргэмэр иккириһит.

САХА КЫЛЫН

Сарсыардаагы саһарга Мыраантан тыгарытаа, Саха нарын кымычаана Сырдык, ыраас мичээрдээх. Сир көрө сымэ, Сардаана сибэккитин, Саха нарын кымычаана Сандаархай көрө иһэрдээх. Сымнаан, дөһүһа сытар Манын муора долгунуу, Саха нарын кымычаана

Субуллар уһун сүһүөхтээх. Харага хаалаһы сырдатар Тыһыны уйаар сулуустуу, Саха нарын кымычаана Хал-хара тыһыны харахтаах. Сирбит сырдык ааньаала Сирбит сирэн сымэ, Ситан өссө кырыһый, Саха нарын кымычаана.

ХААР КЫРПАБЫН ТУҢУНАН ОСТУОРУЙА

Арай, мин биирдэ түһээтэхпинэ, хаар кырыаба буолан хаалбыппын.

Биирдэ миниги хаардары кытта ал-лара, дьоннор олоһор сирдэригэр түс диир түһэрдилэр.

Мин түһэн иһэн көрбүтүм, ол дойду олох атын абит, бийиги дойдубутунаабыр. Мин ону көрүөхпүн баардым да, биир Валя диир уол хаатынбатыгар түстүм.

Валя ханна эрэ баран иһэр абит, араа-һа, ойбонтон уу баһа. Сотору буолаат, ойбонто каллибит, ол интэриһинэй ба-баһы дойду, сүһү бөгө уулуу сымдыар. Валя бөтүөнүгэр уу кута турдаһына, мин хаатынкабыттан түһөн ойбону көр-иэ бардым.

Кыһа санаабыт көтөүллэн үөрөн-кө-төн дьылзэтибит. Мин Валяны кытта дьыада кинриһтим. Уой, дьылааро наһаа эриэккэ — мал бөгө, сибэни арааһа. Ити курдук сөбө-маһыа, дөһүһа сыммын сылаһы тулуйбаһа ууллан хааллым.

Колл НЕУСТРОЕВ.

Амма орто оскуолатын VI «б» кы-лааһын үөрэнээччигэ.

АПТААХ ОБОНЬОР

Сага Дьыл бырааһыныа буолаары турар. Олус долгуйаһын, хараһар сым-тээх харыйа, масарааттаах олоһор көс-төн кэлэлэр, уйаттан манан хаар өргүүдүк намаһылар. Мин таһыбэкс-тулуйбаһа таһыра таһытэм. Арай уһ-уһун быһытаах сүүтүү саба оёоньор сүүрэн иһэр абит, Ахтыһар кэһиэ. Аһи-кини курдук буолуохпун наһаа ба-бардым, ону оёоньорго эттим, кини сө-бүлэстэ да мин сүүтүк саба кымычаан хааллым.

Оскуолабытыгар киирдим, оёо бөгө. Кылааһынан остуоруйаары көрдөрүөх-тээх аһыт. Бийигини ытырдылар, мин наһаа куттаным. Оёоньортон төттөрү улахан оғороругар көрдөстүм. Онуоха кини: «Үөрэххэр кыһаммаккын, алгебра-га кубаһаннааххын», — диир, түһүрү ха-һыста. Мин көрдөһөн эл-была тыдым баранна, Оёоньор дэ ыһынан бытыгын иһэринэ да, мин төттөрү улахан буо-лан хааллым, олоһорбун кытта остуоруйаттан иһэтириһабытын көр-дөрө бардым уонна аны үөрөхлөр кыһа-һыам диир бигэтик санаатым.

БАХСЫЛАНА.

ХАЙДАХ БЭЭГИНЭЛЭММИТИЙ

Былыр-былыр куйаас күннээх Африкада тиг-ир олоһбута. Кини наһаа дьоллоһо, Суунарын тараанарын, иһэриһэри олус сөбүлүүр. Сарсыарда эрдэ туран сылаас, ыраас ууга сытан сууна-ра, күнүһүн эмиэ сууһан баран сириниэ иһигэр олоһон иһэриһэр. Ити курдук күнүмт аһан пел-лэ.

Биирдэ олус тыллээх-куустуох сым буолбут. Сырдык, ыраас халлаан күлүгүрэ хараһарбыт. Эһиһэ кирдээх баһыи ардах курулачы күһүт, Тигир эрбидээх ханна да барыах-кэһиэх сирин булбатах, тула барыта кирдээх, баһаран. Кини дьол-лоох олоһо айманан, дэлби ытаабыт-сонгообут. Сар-сыгы күнүгэр ыраас уу булан сүүмүт даһаны кирдээх уу иһэн хаалбыты сир-биир олоһон хаал-быт. Тигир наһаа куттаным, баһыһа тигиһэн көрдөрбүт. Ыраас күннээх ханна да эми биэрбө-төх. Тигир ыты-ыты дьылзэи испит. Аара баран иһэн көрдөһүө, кираһалар, зебралар бары бээти-лэммиттэр. Кыраһааһый баһыгын көстүлөр. «Мин эмиэ кинилэр курдук кыраһааһый буоларым буо-луо», — дии санаан чачаабыт. Ити күнтөн ыла Аф-рикада кыыллара бээтиһэлдээх, дьураалырдаах буолбуттар.

Ньоргуяна ПЕТРОВА.

Амма орто оскуолатын XI кылааһын үөрэнээччигэ.

САҢЫЛ ТОҒО АЛБЫН БУОЛБУТАЙ

Былыр-былыр саһыл олус үтө санаалаах абит. Кырадары аһынар, ырыаһастары убаастаһар буо-лан, тыа кыыллара бары иһини үчүгэйдик санаа-лара.

Арай биирдэ саһыл суолга уун-утары булчуту көрө түспүт. Кини саһыл бөһөтүн сүтөн иһэр. Са-һыл туох да сүрдээһин сөһүбүт уонна булчуту эки-риһиһт. Кини балаһаныгар тигиһэ кэлбэттэр. Хал-баны аһаары гыммыта балаһан кэмнэттэн ыт ойон тахсыбыт. Саһыл куттанан сүрүө аһаар кэлбит уонн өлбүтэ буолан кубулуһан өхтөн түспүт. Ыт калан сымьыраалаан көрөн баран өлбүт диир, нутуру-гун куйбаннаһан баран хаалбыт. Саһыл ойон турбут да балаһанга дьылыс гыммыт. Кияриһтэ дөһөттөрө муннаахтар хайыһаан олоһоллор абит, кинини кө-рөөт олус үөрбүттэр. Булчут бу юмкэ аһы олоһор абит. Биир саһыл өлбүт дозорун тирнэһэ ыйанан турарын сулу тардан ыла. Таһыра таһааран сөһирдэһиһэн толору сымэн баран түһүк аһыгар быраһан кэһиһиһтэр. Булчут ону көрөөт, саһыл кэл-лэ дии санаан ыта тахсыбыт, ол нэмкэ саһыллар кут-тан хаалбыттар. Оттон ыла саһыллар албын буолбут-тар.

Наташа ЗАХАРОВА.

Чурапчы орто оскуолатын VI «а» кылааһын үө-рэнээччигэ.

